

Z P R A V O D A J

Vydává
Národní informační,
vzdělávací
a osvětové středisko
bezpečnosti práce
při Výzkumném ústavu
bezpečnosti práce, v.v.i.

www.suip.cz http://osha.europa.eu/fop/czech-republic/cs/

číslo 3/2011

www.bozpinfo.cz www.vubp.cz

Bezpečnost provozu zdvihacích zařízení a bezpečnost práce při manipulaci s materiálem

Jedná se o zařízení se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku, která se dle zákona č. 174/1968 Sb. řadí mezi vyhrazená zdvihací zařízení, kam patří zařízení s motorickým pohonem jako např. zdvihač a pojezdová zdvihač o nosnosti nad 5000 kg (kladkostroje, kočky apod.) a jeřáby o nosnosti nad 5000 kg. Další skupinou jsou zdvihací zařízení „nevyhrazená“, kterými jsou např. vrátky a pomocná manipulační zařízení. Povinnosti zaměstnavatelů provozujících tato uvedená zařízení jsou určeny zejména zákonem práce, dále zákonem č. 309/2006 Sb. a blíže specifikované nařízením vlády č. 378/2001 Sb. v rozsahu čl. 4.1 ČSN ISO 12 480-1 (Systém bezpečné práce).

U obou skupin zdvihacích zařízení platí pro zaměstnavatele povinnost zpracovat systém bezpečné práce (dále „SBP“). SBP jako základní místní provozní bezpečnostní předpis pro provoz těchto zařízení je závazný pro všechny zaměstnance subjektu, kteří se podílejí na provozu zdvihacích zařízení.

SBP musí obsahovat zejména bezpečnou manipulaci s břemeny, zakázanou manipulaci a dále pak posouzení a vyhodnocení konkrétních rizik a odpovědnosti např. jeřábníků, vazačů, signalistů, údržbářů a pověřených osob.

Ve výsledcích kontrolní činnosti u skupiny zdvihacích zařízení „nevyhrazených“ se opakují následující zjištění:

- neprovádí se pravidelné denní prohlídky zdvihacích zařízení před zahájením práce,
- chybí doklad o školení na konkrétní typ zdvihacího zařízení,
- rizika jsou zpracována obecně a nekonkrétně,
- vázací prostředky nejsou pravidelně kontrolovány,
- zaměstnanci v některých případech hazardují se svým zdravím.

Z výše uvedených skutečností a zejména s ohledem na negativní vývoj úrazovosti u těchto zařízení byl do programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce zařazen i úkol se zaměřením na kontrolu povinností zaměstnavatelů, kteří provozují zdvihací zařízení včetně používání vázacích prostředků.

Ing. Jiří Kysela,
inspektor odboru bezpečnosti práce
Státní úřad inspekce práce

Hodnocení účinnosti systému inspekce práce v ČR

Rozhodujícím požadavkem Evropské komise (dále „EK“) na národní orgány inspekce práce je, aby tyto měly stejné požadavky, stejné přístupy a stejná kritéria, aby byla zabezpečena co největší právní jistota občanů i podnikajících subjektů vždy s přihlédnutím k umožnění vysoké úrovně konkurenceschopnosti.

Z těchto důvodů byl rozhodnutím EK ze dne 12. 7. 1995 zřízen poradní orgán – Výbor vrchních inspektorů práce (Senior Labour Inspectors' Committee, SLIC). Jedním z úkolů výboru SLIC je „vymezení společných zásad inspekce práce v oblasti zdraví a bezpečnosti na pracovišti a vypracování metod pro hodnocení vnitrostátních systémů inspekce ve vztahu k těmto zásadám“. Toto hodnocení činnosti inspekce práce proběhlo v České republice na vytipovaných pracovištích v loňském roce, v jehož závěru obdrželi představitelé Státního úřadu inspekce práce závěrečnou zprávu z hodnocení, které u nás provedla pracovní skupina složená ze zástupců orgánů inspekce práce Slovenska, Velké Británie, Dánska, Irska, Španělska a Rakouska pod vedením holandských inspektorů.

Základním předmětem hodnocení je posoudit schopnost národního inspekčního orgánu naplnit hlavní úkol – tj. zavádět, prosazovat, případně vynucovat dodržování sekundární evropské legislativy. Posuzování se přitom provádí pokud možno v co nejširším kontextu. Hodnotící skupina sleduje inspektory při jejich činnosti a jejich schopnost zajistit stanovené úkoly v nejrůznějších situacích.

Hodnocený členský stát pro potřeby hodnocení zpracuje a připraví veškeré materiály podle příslušného manuálu, především dotazník včetně příloh (u nás více než 100 stran materiálu) a zajistí logistiku pro provedení hodnocení. Při plánování návštěv je nutno zohlednit a vybrat navštívené podniky z hlediska velikosti (počtu zaměstnanců), geografické polohy, oboru činnosti a určit druh inspekce v jednotlivých případech (kontrola příčin pracovních úrazů, kontrola na základě podnětů, kontrola plánovaná, kontrola následná, preventivní kontrola systémová nebo cílená na pracovní činnost, skupinu atd.).

Vlastní hodnocení evropské pracovní skupiny na území hodnoceného státu trvá týden. První den hodnocení pracovní skupina jedná se zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví, představiteli ČMKOS a dalších odborových svazů a reprezentativními zástupci zaměstnavatelů. Cílem je ověřit, jak je inspekce práce vnímána, v jakém klimatu pracuje, jak jsou stanoveny její priority, úkoly a cíle a jaké je její postavení.

Dále se členové pracovní skupiny detailně seznámí s veškerými činnostmi inspektorátu práce, které s inspekcí souvisí nebo ji podporují. Tj. koncepce, strategie, analýzy, plánování inspekcí, výběr kontrolovaných subjektů, ukládání dat atd.

Další tři dny jsou věnovány inspekčním návštěvám společně s inspektory. Návštěvy se uskutečnily na území Prahy, Středočeského, Jihočeského, Královéhradeckého, Jihočeského, Zlínského a Moravskoslezského kraje.

Cílem účasti na inspekčních návštěvách je zejména ověřit a zhodnotit:

- schopnost inspektorů vyhodnotit, jak zaměstnavatel provádí analýzu a hodnocení rizik jako základní nástroj pro vytváření bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí,
- schopnost inspektorů posoudit kvalitu a účinnost preventivních opatření provedených zaměstnavatelem,
- vyváženost práce inspektorů,
- právní a procesní dostatečnost inspekce,
- spolupráci na pracovištích mezi inspektory a účastníky trhu práce,
- další záležitosti.

Zároveň hodnotitelé pochopitelně posuzují také schopnost inspektorů inspekci provádět, a to jak po stránce odborné, tak procesní.

Pátý den návštěvy seznámila pracovní skupina vrcholné představitel inspekce práce v ČR se souhrnem zjištění za uplynulý týden. Následně zpracovala závěrečnou zprávu.

Závěrečná zpráva evropské hodnotící skupiny je hodnocenému státu předána prostřednictvím EK. Zpráva se rovněž projednává na nejbližším plenárním zasedání SLIC.

Představitelům inspekce práce České republiky byla závěrečná zpráva předána v závěru roku 2010, obsahuje souhrn zjištění a řadu návrhů směřujících k dalšímu sjednocení inspekce práce v ČR s principy platnými v EU. Výsledky byly projednány se zástupci zainteresovaných stran.

Ing. Jaromír Elbel, vedoucí inspektor
Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj

Pracovní úrazy u elektrických zařízení

Z přehledů pracovních úrazů u elektrických zařízení, včetně tzv. úrazů ostatních, jsou za řadu let na oblastním inspektorátu práce k dispozici vcelku zajímavé, poučné i pro další praxi využitelné poznatky z posuzování záznamů o úrazech.

Téměř třetina úrazů pocházejících od (statisticky) vysokého napětí se zdá být značná, lze se však ze zkušenosti domnívat, že množství malých událostí (malé dotyky nebo popáleniny) od běžné „uživatelské“ elektřiny nízkého napětí není zaznamenáno, neboť subjektivně nezanechává zranění a následky, a tak postižení ani jejich okolí tyto události nehlásí. Množství pracovníků provádí činnost jako jednotlivci, osoby samostatně výdělečně činné (PFO), a informace o úrazech při práci v souvislosti s elektrickými zařízeními, které jsou charakteru tzv. ostatních úrazů (s pracovní neschopností), se nedostávají.

Podle zaměstnavatelů je zdaleka nejčastější příčinou pracovních úrazů u elektrických zařízení špatně nebo nedostatečně odhadnuté riziko (63 %), teprve pak používání nebezpečných postupů nebo způsobů práce (14 %), vadný nebo nepříznivý stav zdroje úrazu (12 %). Další příčiny, např. nesprávná organizace práce nebo nepoužívání předepsaných OOPP, jsou uváděny pouze výjimečně.

V minulosti zaměstnavatelé jako příčinu nejčastěji uváděli nedostatky osobních předpokladů k řádnému pracovnímu výkonu (smyslové nedostatky, ale především okamžité psychofyziologické stavy) – 45 %, špatně nebo nedostatečně odhadnuté riziko bylo uváděno do výše 12 %. Poté (postupně od účinnosti nařízení vlády č. 494/2001 Sb.) došlo u zaměstnavatelů k zásadní změně v používání hodnocení příčin a nejčastější příčina – osobní předpoklady – se podle „nabídky“ příčin ze záznamu o úrazu podle zaměstnavatelů začala „transformovat“ do příčiny špatně nebo nedostatečně odhadnuté riziko. Příčina „nepředvídatelné riziko práce nebo selhání lidského činitele“ se pak v hodnocení příčin úrazů od zaměstnavatelů již nevyskytuje.

Nedá se přitom vyloučit ani existence dalších možných skutečností, které se mohly spolupodílet na úrazovém ději,

jako např. nesprávná organizace práce, nedostatek potřebné kvalifikace, dovedností, stres apod., ale v podání zaměstnavatelů se příčina zjednodušuje na již uvedené „obecné“ špatně nebo nedostatečně odhadnuté riziko. Svoji roli zde může hrát i odbornost konkrétního zaměstnavatele a schopnost se daným úrazem podrobněji zabývat (zde je možná i úloha a úroveň vlastních nebo smluvních odborných pracovníků v problematice BOZP).

Na rozdíl od dřívějšího stavu by současné nařízení vlády č. 201/2010 Sb., které opět požaduje v záznamu o úrazu uvedení přijatých opatření, mohlo zaměstnavatele nutit zabývat se předmětným úrazem hlouběji.

Zajímavé jsou poznatky o délce zaměstnání, které se týkají i starších pracovníků (u nového zaměstnavatele po změně zaměstnání). Do 1 roku délky zaměstnání u konkrétního zaměstnavatele dochází až k 27 % úrazů, do 3 let celkem k 43 % pracovních úrazů(!). Zde je zřejmá úloha potřebného zácvičení u nového zaměstnavatele, včetně kvality práce nově zaváděných útvarů pro „lidské zdroje“, organizace práce a vliv adaptace na nové pracovní prostředí a zařízení.

Ing. Jan Šobora, inspektor

Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj

Tento příspěvek je pro Zpravodaj SÚIP zkrácen. Celý článek je k dispozici na www.suip.cz a www.bozpinfo.cz.

BOZP **info.cz**

PRŮBĚŽNÝ INFORMAČNÍ
SERVIS Z OBLASTI BOZP
www.bozpinfo.cz

Informace z jednání pracovní skupiny CHEMEX

Další jednání pracovní skupiny CHEMEX se uskutečnilo 12. května 2011 v Lucemburku. Na jednání byly shrnuty výsledky pracovní skupiny týkající se výměny informací mezi orgány inspekce práce v jednotlivých členských státech EU.

Na posledním jednání skupina dospěla k závěru, že za účelem této výměny informací při vymáhání požadavků nařízení REACH v oblasti BOZP bude dočasně používán systém na výměnu informací KSS (Knowledge Sharing Site, tj. místo pro předávání informací). Tímto způsobem bude výměna informací probíhat až do té

doby, dokud ECHA (European Chemical Agency, tj. Evropská chemická agentura) v Helsinkách nevyřeší definitivně otázku výměny informací vzhledem ke všem aspektům nařízení REACH.

V diskuzi o praktických zkušenostech při vymáhání požadavků nařízení REACH uvedl zástupce Holandska, že jejich inspektoři nejsou kompetentní na přímé vymáhání nařízení Evropského parlamentu a Rady REACH nebo CLP (Classification, Labelling and Packaging, tj. klasifikace, označování a balení). Představil holandský model vymáhání povin-

ností nařízení REACH na základě jiné legislativy v oblasti BOZP, a to hlavně směrnice na ochranu zaměstnanců před expozicí nebezpečných chemických látek a směsí.

Zástupkyně Slovenska uvedla, že slovenští inspektoři práce jsou kompetentní podle chemického zákona, tedy jak podle nařízení REACH, tak i nařízení CLP, ale konají podle zvláštního předpisu – zákona č. 125/2006 Zz., o inšpekci práce a o změně a doplnění některých zákonů v znení neskorších predpisov. Informovala přítomné také o tom, že na Slovensku je asi 6 kompetent-

ních orgánů podle tohoto zákona a z důvodu efektivní spolupráce bylo zřízené Slovenské fórum na výměnu informací. Konstatovala, že spolupráce mezi těmito orgány je na vysoké úrovni a že byly např. uskutečněny společné kontroly s orgány veřejného zdravotnictví. Celní orgány poskytly ostatním kompetentním orgánům informace o dovozcích nebezpečných látek a směsí.

Zástupce Česka uvedl, že jejich inspektoři nejsou kompetentní ani podle nařízení REACH ani podle legislativy v oblasti pracovního prostředí a z toho důvodu mohou vymáhat povinnosti ve smyslu nové chemické legislativy jen na základě předpisů BOZP, a to jen značně omezeně.

Zástupce Švédska uvedl, že jejich inspektoři také nejsou plně kompetentní k prosazování nařízení REACH

v celém rozsahu, snaží se v rámci svých kompetencí hledat oblasti, které mohou kontrolovat.

V diskuzi o školeních inspektorů inspekce práce bylo poukázáno na to, jak prospěšné byly materiály ECHA, které dostali zástupci kompetentních orgánů podle REACH a CLP na školení ECHA v lednu. K dispozici byly i případové studie, na kterých si inspektoři mohli procvičit kontrolu povinností a také vyplnění jednotného dotazníku s indikátory určenými ECHA.

Zástupkyně ECHA, paní Ulrike Kowalski, informovala o činnosti ECHA a hlavně o činnosti Evropského fóra pro výměnu informací. Poskytla informace o vyhodnocení prvního projektu ECHA: REACH-EN-FORCE 1, do kterého se zapojily některé členské státy EU. (Za ČR do těchto akcí nebyli zapojeni zástupci SÚIP,

ale České inspekce životního prostředí – ČIŽP.)

V rámci SÚIP byla vytvořena pracovní skupina inspektorů, která v souvislosti s přípravou nového chemického zákona vytipuje, které oblasti v prosazování REACH, CLP a dalších nařízení Evropského parlamentu a Rady můžeme kontrolovat v rámci našich kompetencí a příslušné legislativy, a připraví návrh, jakým způsobem. Bude také hledat cesty, jak společně s ČIŽP a krajskými hygienickými stanicemi zahájit přípravy na týmovou spolupráci při kontrole prosazování nařízení REACH podle kompetencí jednotlivých orgánů.

Ing. Milan Řeháček, inspektor
Oblastní inspektorát práce
pro Královéhradecký kraj
a Pardubický kraj

Tradiční setkání držitelů titulu „Bezpečný podnik“ na území Plzeňského a Karlovarského kraje

Již 4. ročník setkání držitelů ocenění „Bezpečný podnik“ se zástupci Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj (dále „OIP“) a novými zájemci o získání tohoto titulu se uskutečnil v Plzni. Letošní setkání proběhlo pod záštitou firmy HOLLANDIA Karlovy Vary, a.s., která splnila podmínky programu „Bezpečný podnik“ v roce 2010.

Setkání se zúčastnili držitelé titulu „Bezpečný podnik“ na území Plzeňského a Karlovarského kraje – Plzeňská teplárenská, a. s., Hexion Specialty Chemicals, a. s., Betonové stavby – Group, s. r. o., HF-Czechforge, s. r. o., a Škoda Machine Tool, a. s. Dále byli přítomni zástupci společností, které v současné době začínají plnit podmínky programu a za pomoci OIP zavádějí do svých organizačních systémů řízení BOZP – Škoda TVC, s. r. o., a Vodárna Plzeň, a. s.

Setkání zahájili představitelé společnosti Hollandia Karlovy Vary, a. s. Ing. Škoda přivítal všechny přítomné a vedoucí výroby Ing. Kottek účastníky seznámil s programem setkání. Vedoucí inspektor OIP Ing. Miroslav Duchek a garant programu „Bezpečný podnik“ na OIP p. Jiří Vacek podali informace o významu a přínosu programu, o celkovém průběhu i současném stavu plnění programu v rámci působnosti plzeňského OIP a také se zřetelům ke stavu plnění programu v celé ČR. Poté zástupci jednotlivých společností stručně představili své firmy.

Další část programu byla věnována hostitelské společnosti Hollandia Karlovy Vary, a. s., prezentaci jejich firmy

a seznámení s postupy při plnění podmínek programu „Bezpečný podnik“ v této společnosti. Poté následovala exkurze do vybraných prostor firmy Hollandia Karlovy Vary, a. s., kde se přítomní seznámili s procesy při zpracování mléka a výrobě jogurtů. Na závěr setkání proběhla diskuze všech účastníků.

Aktéři setkání získali cenné informace a poznatky přínosné při zavádění programu „Bezpečný podnik“, které mohou být podnětem a inspirací pro jejich další práci při zavádění a zdokonalování systému řízení BOZP a při plnění podmínek programu „Bezpečný podnik“ v jejich mateřských firmách.

Jiří Vacek, inspektor
Oblastní inspektorát
práce pro Plzeňský
kraj a Karlovarský
kraj

INFORMAČNÍ A OSVĚTOVÉ MATERIÁLY K ZAJIŠTĚNÍ

- osvěty a propagace bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
- pracovněprávní problematiky

www.suip.cz
www.vubp.cz

NABÍDKA VZDĚLÁVÁNÍ Z OBLASTI BOZP A PO

www.vubp.cz

Vývoj pracovní úrazovosti v ČR v roce 2010

V roce 2010 bylo v České republice nově hlášeno celkem 51 678 případů pracovní neschopnosti pro pracovní úrazy, z toho 14 977 pracovních úrazů utrpěly ženy.

Celkově 50 047 pracovních úrazů bylo spojeno s následnou pracovní neschopností delší než 3 dny. Bez následné pracovní neschopnosti bylo vykázáno celkem 25 192 pracovních úrazů.

V důsledku pracovní neschopnosti pro pracovní úraz bylo denně v práci nepřítomno v průměru 7 377 osob, tj. o 206 osob méně než v roce 2009.

V roce 2010 došlo k mírnému nárůstu počtu i četnosti pracovních úrazů proti roku 2009, a to pracovních úrazů všech stupňů závažnosti.

Pracovní úrazovost se v České republice v roce 2010 vyznačovala podobným vývojem celkové pracovní úrazovosti a smrtelné pracovní úrazovosti. Nárůst počtu pojištěnců a pracovních úrazů s pracovní neschopností za současného poklesu počtu dnů pracovní neschopnosti pro pracovní úrazy způsobil pokles relativních ukazatelů – průměrného procenta pracovní neschopnosti a průměrné doby trvání jednoho případu.

Absolutní počet pracovních úrazů s následnou pracovní neschopností vzrostl proti roku 2009 o 3,0 % (graf č. 1). Počet pojištěnců meziročně vzrostl mírně (o 1,4 %). To se promítlo do četnosti těchto pracovních úrazů nárůstem tohoto ukazatele o 1,7 %. Snížil se však počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro pracovní úrazy (o 2,7 %) a tím i průměrný denní stav práce neschopných (o 2,7 %) a také průměrné procento pracovní neschopnosti (o 3,9 %).

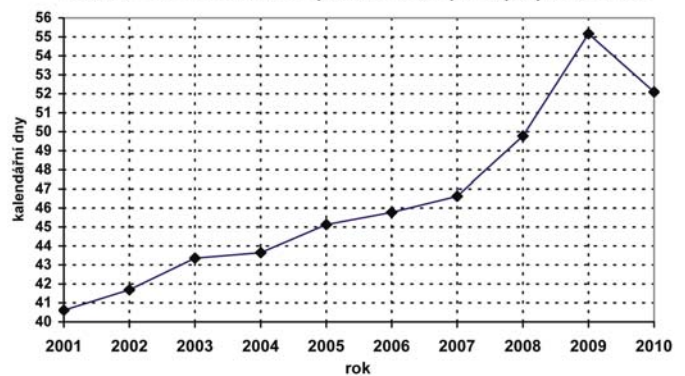
Jediný relativní ukazatel, který dlouhodobě vykazoval trend pozvolného růstu, byla průměrná doba trvání jednoho případu. V roce 2009 to bylo již 55,2 kalendářních dnů na jeden případ. V roce 2010 zaznamenal tento ukazatel pokles o 5,5 %. Tím došlo po mnoha letech k zastavení růstu tohoto ukazatele (graf č. 2).

Do vývoje vykazované pracovní úrazovosti se tedy i v roce 2010 promítl pokračující technický vývoj a kontrolní činnost inspekce práce. Projevil se také trend hospodářského oživení.

Nejčastějším zdrojem pracovních úrazů s pracovní neschopností nad 3 dny byla v roce 2010 skupina „materiál, břemena a předměty“ (35 %). U závažných pracovních úrazů to byla skupina „pracovní, cestovní dopravní prostory jako zdroje pádů osob“ (40 %) a u smrtelných pracovních úrazů skupina „dopravní prostředky“ (38 %).

Nejčastější příčinou pracovních úrazů s pracovní neschopností nad 3 dny uváděnou zaměstnavateli bylo v roce 2010 „špatně nebo nedostatečně odhadnuté riziko“ (78 %).

Graf č. 2 Průměrná doba trvání pracovní neschopnosti pro pracovní úraz

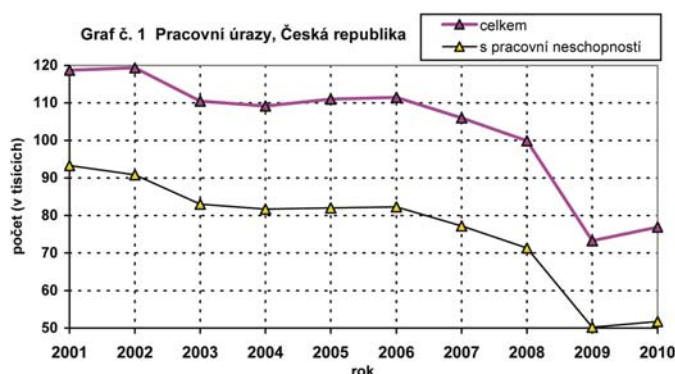

V roce 2010 bylo statisticky vykázáno 121 smrtelných pracovních úrazů, což je o 16 případů více než v roce 2009. Četnost smrtelných pracovních úrazů na 10 000 pojištěnců se meziročně zvýšila o 12 %.

Po příznivém roce 2009 došlo v roce 2010 k mírnému nárůstu počtu smrtelných pracovních úrazů. K nárůstu četnosti těchto případů došlo v zemědělství, lesnictví, rybářství (A.), ve stavebnictví (F.) a v dopravě a skladování (H.). Počet smrtelných pracovních úrazů klesl zejména ve skupině zdrojů úrazu „pracovní, příp. cestovní dopravní prostory (pády osob)“ a vzrostl ve skupině „materiál, břemena a předměty“.

Počet smrtelných pracovních úrazů žen v období 2001–2010 byl charakterizován tak nízkým počtem případů, že nelze hovořit o nějakém dalším trendu, ale spíše o nahodilých událostech. V roce 2006 klesl dokonce jen na pouhé 4 případy, v roce 2005 bylo evidováno případů 13. K převážné většině smrtelných pracovních úrazů žen došlo při dopravních nehodách a začaly se již objevovat i případy při dopravních nehodách leteckých. Dalšími úrazovými ději byly pády osob a materiálu, exploze a otrava plyny. V roce 2010 se událo 11 případů a ty byly rozloženy do všech odvětví. Z toho se jednalo o 7 nehod dopravních (4 nehody automobilu, 2 sražení a přejetí vlakem a 1 nehoda letecká).

Nejčastější příčinou u smrtelných pracovních úrazů uváděnou zaměstnavateli v roce 2010 bylo „používání nebezpečných postupů nebo způsobů práce včetně jednání bez oprávnění, proti zákazu, prodávání v ohroženém prostoru“ (26,7 %) a potom „špatně nebo nedostatečně odhadnuté riziko“ (19,3 %). Dále to bylo „ohrožení jinými osobami (odvedení pozornosti při práci, žerty, hádky a jiná nesprávná či nebezpečná jednání druhých osob)“, zde se jednalo převážně o dopravní nehody. Tato příčina byla uvedena u 9,6 % případů. Také „nesprávná organizace práce“ byla jako příčina uvedena u 9,6 % případů.

Ing. Petr Mrkvička

Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i.